

Nova staništa šišmiša

Subotu 25. 5. 2024. Atomci istražuju speleološke objekte na obroncima Konjuha i Zvijezde.

U pećini Zakrš u Milankovićima je autor ovih redaka (44,202783 N, 18,542741 E, 710 m n. v.) pronašao troglobiontnog račića, a u novoj Pećini kod Delimuse (ja i Kasim Bjelić) (44,146947 N, 18,481961 E, 905 m n. v.) nepoznatog kornjaša. Osim toga u Pećini kod Delimuse zabilježeni po jedan mali i veliki potkovasti šišmiš (*Rhinolophus hipposideros* i *R. Ferrumequinum*). Pećinu kod Delimuse potrebno u narednom periodu istražiti, izmjeriti i nacrtati do kraja.

Pratnja i logistika na istraživanju, drugim riječima: jedi, pi, lezi: Adnana Bajraktarević, Adem Alihodžić i Dragutin Pendić.

AB

Pećina Zakrš u Milankovićima

Emisija o zaštiti krša

12. 6. 2024. sam mrzovoljan kakav jesam bio gost neke teve ekipe koja ima studio u Gatačka 13 i pravi neke emisije za FTV koliko se sjećam, nešto Ekologika. Još jedna priča koja nikog neće potaknuti ni na kakvu akciju, al' reko' barem sam pomogao curi da zaradi platu. Kaže, niko nije htio da priča na tu temu. Možda zato što se ne plaća.

JM

Dobrun

Akcija Biologer i neko istraživanje na rijeci Rzav i okolici koje je organizovao Centar "Dr. Stjepan Bolka" bio je prilika da ponovo istražujemo šišmiše u ovom dijelu BiH. Vojo je bio nekoliko dana, ponovo obišao pećinu i mrežario, a Amina i ja smo sa Saudinom napravili transekt oko Dobruna. Svi rezultati će biti objavljeni u posebnoj publikaciji, ako ne slažu. Mi smo snimili ehološkijske signale ...

JM

Komarnica

Iz Dobruna smo otišli na studentski kamp na Komarnici. Kao i kod svih kampova koje organizuje UG "Fojničani" dobro se jelo i pilo, dobili majice na kojima su bile sve životinje osim šišmiša, a bilo je i sladoleda. Ima se, može se. U istraživanju šišmiša pridružilo nam se nekoliko studenata - neki su bili dobri, neki zalutali, ali ukupna slika bit će tu mladih istraživača u bu-

dućnosti. Obišli smo neke pećine i neke kaverne uz magistralnu cestu Plužine-Nišić, mrežarili, tako da je bilo i zanimljivih rezultata. Nafatali smo i nekoliko škorpija i pseudoškorpija te nešto vodenih i kopnenih puževa.

JM

Dokova ledenica

Ljetni monitoring šišmiša u SP Tajan

Vikend 8. i 9. juna 2024. godine planiran je obilazak nekoliko objekata oko Kamenice.

U subotu, ekipa Atomaca u sastavu: Uroš Žigić, Admir Bajraktarević, Kasim Bjelić i Adem Alihodžić obilaze ruševine doma Franje Herljevića u Kamenici, Pećinu u Suhoj i Jamu Suhoj. U ruševini je 15-ak velikih potkovastih šišmiša, od toga gotovo polovina je mladih, upola manjih primjeraka. Izgleda da smo malo rano došli. U Jami u Suhoj nema nijednog, što i nije rijedak slučaj, međutim iznenadila nas je Pećina u Suhoj gdje smo očekivali koloniju velikih potkovastih šišmiša, a zatekli smo samo veliku sovu. Pokupili smo gvale za pregled i konstatovali da nema nijednog šišmiša. U nedjelju nam se pridružuje i Mirza Kalabić koji sa Urošem ide pregledati Lukinu pećinu, dok se ostatak stare ofucane ekipe uspinje prema Pećini u Srednjoj stijeni. U Lukinoj pećini zabilježeno 6 malih potkovastih šišmiša i to u ulaznoj dijelu (inače su dublje u unutrašnjosti), a u Pećini u Srednjoj stijeni nije bilo šišmiša. Još se nisu oporavili od sove koja ih je godinama tamanila i prije 3 godine odselila. U povratku sa Srednje

stijene ekipa gostuje na Planinarskoj kotlićijadi u Mašici pored novog planinarskog doma u izgradnji.

AB

Do Ozrena i nazad

Kraj juna bio je rezervisan za ponovna istraživanja na Ozrenu. Obišli smo one dvije kuće u kojima smo prošle godine našli guano. U šumarskoj kući vidjeli smo jednog velikog potkovastog šišmiša, a u maloj nije bilo ništa. Kuća u paraglajding klubu, gdje inače noćivamo, ima podrum i u njemu također jedan veliki potkovasti šišmiš, mada je vlasnik objekta spomenuo da ih je bilo više. Vojo i ekipa studenata su mrežarili oko bare kod lovačke kuće i uhvatili zanimljive vrste, po prvi put na Ozrenu *Eptesicus serotinus*. Besim i ja smo ih bodrili i pili pivu. Posjetili smo i Suhu Megaru sa značajnom kolonijom sredozemnih potkovastih šišmiša, a našli smo i nekoliko gvala od šumske sove i vidjeli tzv. "medvjeda brušenja" siguran trag pećinskog medvjeda.

U dolasku smo pregledali vikendicu u selu Donji Lug kod Žepča i ovaj put potvrdili

Paraglajding klub na Ozrenu

Montaža "štoka" buduće harfe

malu porodijsku koloniju *R. Hipposideros*. Vojo i studentice su ostali raditi u Mokroj Megari, a Amina i ja smo razguli do Maoče i sa Hadžijom otišli u Dišticu do “Babine kuće”. Tamo smo zatekli malu porodijsku koloniju *R. Hipposideros*. Uz put se osvježili rezdelijama. Plan je bio i da posjetimo kuću na vrelu Orlje, ali fulali raskršće.

Na Ozrenu se dogodio i historijski događaj za istraživače šišmiša u BiH, sastavljanje prve domaće harfe od plastičnih cijevi i silka.

JM

Ulaz u Suhu Megaru

Posjeta Pećini u Sijeračkim stijenama

Sa grupom sarajevskih ronilaca koji imaju želju da budu i speleolozi, otišao sam da probamo ronjenje u jezeru na kraju pećine. Voda se smanjila, ali zato smo vidjeli da mala potkovasta šišmiša *Rhinolophus hipposideros*. Malo sam zaboravio gdje je,

iako sam tamo bio prije nekoliko godina. Da ne zaboravim i datum, bilo je to 7. 7. 2024.

ET

Dardagani: *Miniopterus schreibersii* i teški metali

Dana 3. 7. 2024. zaputili smo se u Zvornik, tačnije u Rimski kamenolom Dardagani. Članove našeg tima su činili Vojo Milanović, Lena Đurić i ja. Po dolasku, bez ikakve zadržke smo prionuli na posao. Pripremili smo svu neophodnu opremu za uspješno izvršenje istraživanja za magistarski rad koji realizuje kolega Vojo. Magistarski rad se fokusira na uticaj teških metala na šišmiše, preciznije vrstu *Miniopterus schreibersii*, te smo istoimenu vrstu identifikovali i počeli prikupljati. Uspješno smo prikupili 11 jedinki unutar pećine, a navečer, tokom mrežarenja, još 38 jedinki. Prilikom mrežarenja također smo identifikovali dvije dodatne vrste *Myotis emarginatus* i *M. blythii*. Sutradan smo nastavili sa istraživanjem i pritom prikupili još 15 jedinki. Princip rada se zasnivao na prikupljanju parazita sa jedinki, zatim uzimanja uzoraka krvi, tkiva, krzna i guana. Pri završetku ovog procesa smo prstenovali jedinke.

IĆ

Stara el. centrala u Stocu

Ovaj lokalitet nam je poznat odavno i znamo da u dijelu prizemlja iza glavnog zida postoji još jedna mala natkrivena prostorija čiji plafon graniči sa stijenom iza

zgrade. Kako nismo baš bili sigurni da li smo je ikad posjećivali negdje u ovo doba godine (15. 7. 2024.), odlučili smo se na kratku vizitu. 16 *Rhinolophus hipposideros* od kojih je na 6 ženki imalo na sebi mladunče. Sad znamo da i ovdje imamo malu porodijsku koloniju malog potkovastog šišmiša.

JM, MH

U kući Nevenovog djeda

Kamp na Ozrenu u okviru projekta "Znanstvenoistraživački kampovi za nova zaštićena područja u Federaciji BiH" iskoristili smo da posjetimo staru kuću Nevenovog djeda u predjelu Okolišta (pa malo dalje). Kuća je u stanju raspadanja sa okolicom u voću jabuka, krušaka i vinove loze. U tom rajlu od zelenila zatekli smo jednog malog potkovastog šišmiša (*Rhinolophus hipposideros*) kojeg smo pomeli u popodnevnom drijemežu. Bilo je to 20. 7. 2024. na koordinatama 44,60944 N i 18,16828 E.

JM, NĐ

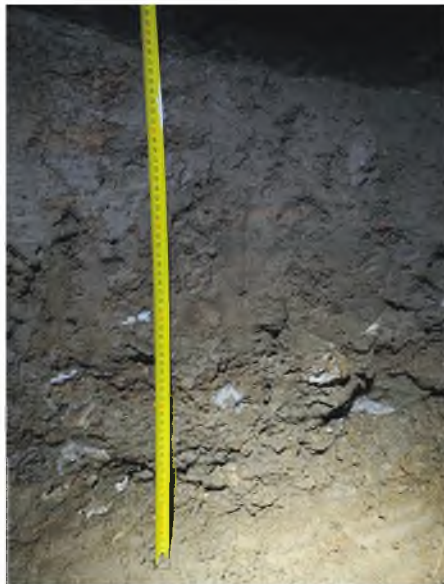
"Znanstvenoistraživački kampovi za nova zaštićena područja u Federaciji BiH"

Kamp u okviru projekta iz naslova kojeg realizuje UG "Fojnicičani" i Mreža za zaštitu prirode iskoristili smo da napravimo

skromno paleontološko iskopavanje u dijelu Suhe Megare koja je baš suha (veći dio pećine je ipak aktivan bar povremeno što se vidi po nanosima pijeska kroz cijeli objekat). Kopali smo kroz dva sloja: čiste gline i gline sa oštrobriđnim kamenjem u kojem smo našli jednu kost i koprolit (hijena?). Uz put smo potvrdili da je kolonija mediteranskog potkovastog šišmiša (*Rhinolophus euryale*) porodijska. Valja se sada baciti na atlas kostiju.

JM, BG

AB-Admir Bajraktarević, IĆ-Ines Ćutuk, NĐ-Neven Đurković, BG-Besim Gurda, MH-Mirnes Hasan-spahić, JM-Jasminko Mulaomerović. ET-Ersan Tiganj

Impresum:

CKS Newsletter, God. 6., Broj 3., Juni 2024.

ISSN 2637-3041 (print)

ISSN 2637-305X (online)

Izdavač i redakcija: Centar za krš i speleogiju, Sarajevo, Branilaca Sarajeva 30, e_mail:

info@centarzakrs.ba, www.centarzakrs.ba,

Urednik: Jasminko Mulaomerović

Bilten izlazi čim napunimo četiri stranice sa aktivnostima.

Pomoć za Bilten dobrodošla je na broj:

161000021050078 kod Raiffeisen banke d.d.

Kopiranje i distribucija dozvoljeni.